

EFTERLYSNING

Här är en redogörelse angående flyktingförläggningen Söderby på Lovön
Har du någon försändelse till eller ifrån denna verksamhet så sänd då en kopia till
MPT / SSPD (Sällskapet för Svensk Posthistorisk Dokumentation).

Flyktinglägret från 1940-talet på Lovö

Detta är ett utdrag ur den artikel som arkeologiska institutionen vid Stockholms universitet skrivit i Eleonora-posten om förra vårens utgrävningar vid Söderby gård, som blev annorlunda än tidigare utgrävningar av boplatser och gravar från järnåldern.

Av

Frederic Fåhraeus, Sofia Ganneby,
Magnus Lunnemo, Joakim Schultzén
och Bo Petré

Under 1944 och -45 fanns ett flyktingläger vid Söderby på Lovö. Arkeologiska institutionen vid Stockholms universitet har under ledning av docent Bo Petré undersökt delar av lägret i samband med seminariegrävningar de senaste åren och fyra studenter har gjort specialarbeten om lägret. Ytterst lite forskning har hittills ägnats åt andra världskrigets flyktingläger i Sverige och några arkeologiska utgrävningar har tidigare inte gjorts.

Denna artikel är en sammanställning av delar av de hittills framkomna resultaten från Lovö flyktingläger. Studien ingår i Arkeologiska institutionens Lovö-projekt.

FLYKTINGLÄGRET VID SÖDERBY

Förläggningen upprättades av Civilförsvarsstyrelsen år 1944. Det finns en planritning upprättad i maj år 1944 över området där bebyggelsen är utsatt.

Förläggningen anlades i skogen omedelbart väster om Söderby gård och togs i bruk i november 1944. Man tog uppenbarligen inte hänsyn till, eller visste inte, att i skogen låg ett stort gravfält från yngre järnålder.

Här uppfördes 44 byggnader varav 30 baracker, en större samlingsbyggnad, en vaktstuga(?) samt 12 mindre byggnader (av två typer, bl.a. 6 torrdass).

Lovölägret blev ett genomgångsläger för framför allt estniska familjer och rumänska kvinnor. Totalt passerade 679 flyktingar från Baltikum genom lägret under perioden november 1944 t.o.m. augusti 1945.

I juli 1945 anlände de första 33 rumänska kvinnorna till förläggningen. De hade evakuerats från arbets- och koncentrationsläger i Tyskland. Några av flyktingarna som kom från Auschwitz, kom till Sverige med tåg.

En sista våg av flyktingar anlände till Lovölägret under hösten 1945. Det var rumänska kvinnor i tjugoårsåldern.

FYNDEN I JORDEN

Bland fynden från grävningarna finns såväl personliga ägodelar som vardagligt förbrukningsmaterial och reser från barackbebyggelsen. Förutom betongplintarna är det vanligt med spikar och skruvar från byggnaderna men vi har också hittat takpapp, fönsterhakar, fönsterglas, järnbeslag, delar från järnkaminer, ojordad koppareledning och annat som ingått i barackerna.

Utanför en barackgavel påträffades en nedgrävd myntdepå bestående av 19 tyska mynt.

Mynten är tyska pfennig från 1939-44 och har hakkorset och örnen präglade. En rökugn av plåt framkom i kanten av en gravhög i norra delen av området.

MINNEN FRÅN 1940-TALET

Härje Bäärmman och flera andra boende på Lovö har bidragit med information om flyktinglägret.

I april 2004 gjordes en intervju med Birgit Wellander som är född 1925 och uppvuxen på Lovö. Birgit Wellanders far Per Emanuel "Manne" Fröberg, var kyrkoherde i Lovö församling under lägertiden och ibland lånade han ut kyrkan till balterna för mässor och gudstjänster som då hölls på estniska av deras egna präster. De rumänska kvinnorna var ortodoxa kristna eller judiska och hade egna själasörjare. De hade inte lika bra kontakt med de fast boende på Lovö som de baltiska flyktingarna hade.

HISTORISK ARKEOLOGI – NY TYP AV ARKEOLOGI

Med begreppet historisk arkeologi brukar menas arkeologi som behandlar nyare tidens material och materiella kultur, således efter den förhistoriska tiden, d.v.s. då information kan hämtas från bl.a. de skrivna texterna.

De skriftliga källorna och det arkeologiska materialet från sen tid överensstämmer dock ej alltid och det är därför mycket viktigt att dessa två källmaterial kompletterar varandra i forskningen. Det finns i den historiska arkeologin vad gäller flyktinglägret på Lovö möjligheter att fortfarande få information av människor som var med på 1940-talet. Många av dessa var då unga men av dem, som då var medelålders finns tyvärr få kvar i livet.

Här är det viktigt att intervjua de som fortfarande finns kvar i livet och som kommer ihåg. Men det har också visat sig att minnet inte alltid stämmer med verkligheten. Där är det arkeologiska materialet viktigt.

EFTERLYSNING

Om Du som läser denna artikel har någon form av information om flyktinglägret på Lovö var vänlig kontakta Bo Petré (tel 08/7543190) eller någon i hembygdsföreningen på Lovö som kan vidareförmedla informationen. Vi är tacksamma för allt.